



POWIDZ
perła z koroną



przewodnik





Wierni tradycji odważnie
zmieramy w przyszłość

Potożenie	3
Historia	
– dzieje Powidza – w pigułce	4
Powidz – trasy tematyczne	7
– Szlak dawnego uzdrowiska Powidz	8
– Szlak historyczny	10
– Szlak nadjeziorny	18
Przewodnik po okolicy	20
Aktywny wypoczynek	24
Lotnisko wojskowe	28
Edukacja i kultura	30
Powidzki Park Krajobrazowy	33
Związani z Powidzem	
– ciekawostki o znanych i nieznanym postaciach związanych z gminą Powidz	35
Z Powidza do ...	
– ciekawe i ważne miejsca warte odwiedzenia	37
Ważne adresy	40
Plan Powidza/mapa gminy	41

ZESPÓŁ REDAKCYJNY (AUTORZY):

Jakub Gwit - koordynator (Szlak dawnego uzdrowiska Powidz, część informacyjna),
Halina Ganińska (Historia, Szlak historyczny),
Joanna Kaczyńska (Aktywny wypoczynek),
Lucyna Kasprzyk (Z Powidza do ...),
Janusz Malinowski (Szlak nadjeziorny, szlaki rowerowe i piesze),
Sławomir Skudzański (Związani z Powidzem),
Anna Wiatr (Przewodnik po okolicy, Powidzki Park Krajobrazowy, Edukacja i kultura)

WSPÓŁPRACA: kpt. Włodzimierz Baran, Piotr Turowski (Lotnisko wojskowe)

FOTOGRAFIE: Anna Wiatr, Tomasz Balcerzak, kpt. Włodzimierz Baran, Halina Ganińska, Janusz Malinowski, zasoby Urzędu Gminy Powidz

PROJEKT OKŁADKI: Janusz Malinowski

OPRACOWANIE GRAFICZNE I SKŁAD: Biuro Wydawnicze ARTEM

WYDAWCA: Biblioteka Publiczna Gminy Powidz,
Park Powst. Włkp. 25, 62-430 Powidz, tel. 63 277 63 52

WSPÓŁPRACA: Urząd Gminy Powidz, Towarzystwo Przyjaciół Powidza

ISBN: 978-83-937420-2-8

© Copyright by Biblioteka Publiczna Gminy Powidz 2015

© Copyright by Urząd Gminy Powidz 2015

© Copyright by Towarzystwo Przyjaciół Powidza 2015

© Copyright by ARTEM



Gmina Powidz to prawdziwa perła województwa wielkopolskiego, zachwycająca pięknem krajobrazu, nieskazitelną przyrodą, warunkami do uprawiania sportów wodnych i korzystania z uroków czystych jezior. Nie jest przypadkiem, że tereny te są licznie odwiedzane przez turystów, którzy mogą tu aktywnie spędzać czas w ulubiony przez siebie sposób.

Gmina Powidz jest jedną z najmniejszych gmin w województwie wielkopolskim, położoną między największymi jeziorami tego regionu - Jeziorem Powidzkim i Niedźmiegiel.

Zamieszkuje ją ok. 2 100 mieszkańców, a jej powierzchnia to 80,15 km². Administracyjnie gmina położna jest w powiecie słupeckim i składa się na nią 10 sołectw: Anastazewo, Charbin, Ługi, Ostrowo, Polanowo, Powidz, Powidz-Osiedle, Przybrodzin, Smolniki Powidzkie, Wylatkowo.

Komunikację z Powidzem ułatwia bliskie sąsiedztwo ważnych szlaków komunikacyjnych: drogi krajowej 92, autostrady A2, drogi szybkiego ruchu S5 oraz linii kolejowej Berlin – Warszawa – Moskwa.





Dzieje Powidza – w pigułce

Herbem Powidza jest „w czerwonym polu złota korona królewska”; jest to korona otwarta w stylu gotyckim z XV wieku. Powidz jest położony w tzw. Wielkopolsce właściwej, tj. na Ziemi Gnieźnieńskiej. Osadnictwo nadbrzeżne Jeziora Powidzkiego: Polanowo – Powidz – Przybrodzin na tzw. Niżu Polskim datuje się na wczesną epokę żelaza (700-500 p.n.e.). Przynależność administracyjna Powidza zmieniała się od XIII wieku aż do roku 1975, tj. włączenia do powiatu słupeckiego. W latach 1793-1815 Powidz był stolicą powiatu.

Akt lokacyjny dla Powidza (*ius civile*) według miejskiego prawa magdeburskiego został nadany w Gnieźnie 8 czerwca 1243 roku przez księcia Bolesława Pobożnego. Prawo lokacji otrzymał „mąż rzetelny” (jak go określono w akcie) Baldwin. Powidz aż do zaborów był własnością monarszą. Szczególne znaczenie miały dawne szlaki handlowe, wiodące przez Powidz. Wojny z zakonem krzyżackim w XIV wieku nie ominęły Powidza: powidzanie odparli ataki w 1331 i 1454 roku. Król Władysław Łokietek w nagrodę za



Bolesław Pobożny
(S. Andrzejewski - 1923)

mężny opór obdarował powidzan rozległymi wolnościami (1332 r.), które potwierdzali i rozszerzali królowie: Kazimierz Wielki (1362 i 1364 r.), Kazimierz Jagiellończyk (w 1464 r. nadał wieś Wylatkowo i Jezioro Powidzkie) i kolejni królowie aż do Stanisława Augusta Poniatowskiego (1778 r.). W dobie Jagiellońskiej (XV-XVI w.) Powidz, jako dobro monarsze, był siedzibą starostwa niegrodowego. Pierwszym starostą powidzkim (1416-1426) był Mroczek z Łopuchowa pod Poznaniem herbu Leszczyć, który swe rządy sprawował na zamczku w Powidzu. Jest to dziś stożkowe wzniesienie zwane Górą Zamkową – grodzisko typowe dla wczesnego średniowiecza. Źródło z 1469 r. notuje je jako *mons qui vocatur Grodzisko ante Powyc ubi prius castrum fuit*.

Pierwsza szkoła elementarna w Powidzu to szkoła parafialna, do której zdążali młodzi ludzie z odległych okolic. Istniała już na początku XV wieku. W 1410 roku pojawił się w Akademii Krakowskiej pierwszy znany student z Powidza, Jan syn Piotra. Co najmniej od połowy XV w. nauczycielem szkoły w Powidzu (wedle zapisu z 1441 r.) była osoba świecka. Prawdopodobnie z tych czasów wywodzi się powszechnie przytaczane powiedzenie: „Dokąd idziesz?... Do Powidza po rozum”. Źródła odnotowują też fakt, że w Powidzu w XV wieku uruchomiono szkołę podległą Akademii Krakowskiej.

Stara szkoła w Powidzu





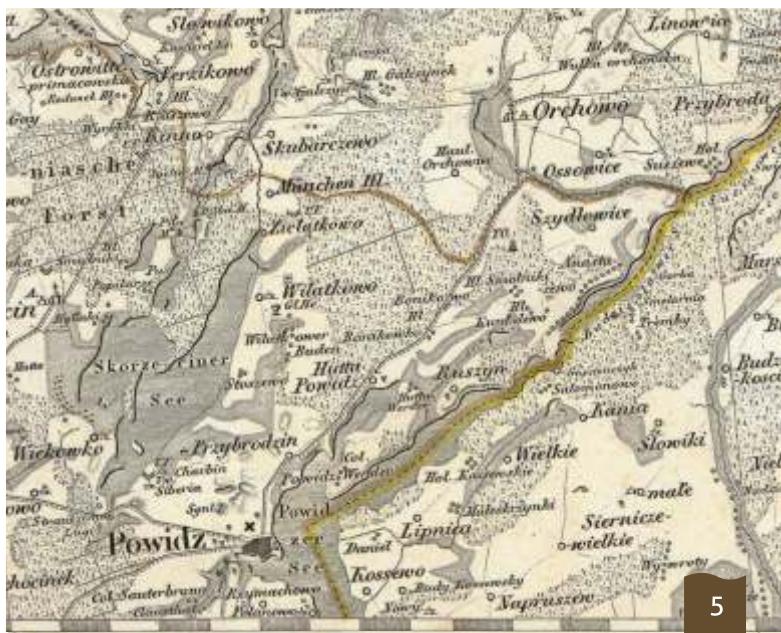
Pod koniec XVI w. dzierzawa powidzka posiadała ogółem 35 łanów: były to własności ziemskie Powidza i okolicznych wsi. W I ćwierci XVII w. w Powidzu był dwór na kopcu z zabudowaniami czeladnymi i stajnią, a w miasteczku znajdowało się 100 osiadłych domów, młyn koński, wóz wojenny i podwozy. Miasto zamieszkiwali rzeźnicy, rybacy, a cech rzemieślników skupiał krawców, kuśnierzy i kowali.

W latach 1623-1630 z powodu zarazy nastąpił spadek zaludnienia, a na skutek epidemii, pożarów i najazdu szwedzkiego na Polskę miasteczko zmalało; jednak zamek, ratusz i budynki dworskie były w bardzo dobrym stanie. W Powidzu organizowano jarmarki i targi.

Jeziro Powidzkie z przywilejem połowu ryb, wędami i matymi siatkami (1464 r.) stanowiło aż do 1933 roku główne bogactwo Powidza. Wtedy to zostało przejęte przez państwo i było oddawane w dzierżawę, m.in. zasiedziały w Powidzu rodzinom rybackim. Z dóbr jeziora korzystali powidzianie oraz wsie należące do arcybiskupstwa gnieźnieńskiego (Polanowo i Ostrowite Prymasowskie). Stąd w XIX wieku wywożono raki nawet do dalekiej Francji. Powidz znajdował się na traktach handlowych, wytyczonych wiele wieków wcześniej, co sprzyjało gospodarce, szczególnie od II ćwierci XVIII wieku, aż do utraty niepodległości. W okolicy Powidza, obok działalności rolniczej, rozwijał się przemysł; m.in. założono fabrykę szkła w Hucie Powidzkiej, a w Powidzu ok. 10 sukieników pracowało dla manufaktury. Od XVIII wieku nasilił się ruch osadniczy.

Wejście prusaków do Powidza (1793r.) to początek utraty wszelkich przywilejów, wolności i swobód, otrzymanych od królów polskich. W 1811 roku Powidz liczył ok. 600 mieszkańców, zaś w 1884 roku 1289 osób.

Fragment mapy Reymann's Special-Karte. Mapa z początku XIX wieku była w użyciu ponad 100 lat.





Ważną rolę w rozwoju Powidza spełniła kolejka wąskotorowa, dzięki której uzyskał on w 1896 roku połączenie z Gnieznem. Kolej ta funkcjonowała jako pasażersko-towarowa i miała wpływ na rozwój Powidza jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku. W roku 1911 rozbudowano linię do przejścia granicznego w Anastazewie i choć głównym powodem były względy gospodarcze, to powstał bardzo wyjątkowy fragment kolejki z długim odcinkiem przebiegającym tuż nad brzegiem jeziora.



Powidzanie brali udział w walkach wyzwoleniczych w latach 1794, 1830, 1848, 1863. Osiągnięcia gospodarczo-inwestycyjne oraz działania społeczno-oświatowe powidzan w zaborze pruskim nosiły znamiona sprzeciwu wobec germanizacji. W 1907 r. powidzkie dzieci strajkowały przeciw nauce religii w języku niemieckim i zakazowi używania języka polskiego. W 1918 r. Kompania Powidzka stanęła do walki w Powstaniu Wielkopolskim, rozbijając pluton Grenschutzu na stacji kolejowej w Anastazewie (28/29 grudnia 1918 r.). Uczestniczyła też w wyzwalaniu Ziemi Gnieźnieńskiej i rejonu Szubina oraz służyła w Armii Wielkopolskiej na froncie północnym. Powidz był reprezentowany w I Polskim Sejmie Dzielnicowym (Poznań, 3-5 grudnia 1918). Powidzanie walczyli i ginęli na różnych frontach II wojny światowej, cierpieli i umierali na zsyłkach syberyjskich, w łagrach i obozach.

Po roku 1918 nastąpił gwałtowny rozwój życia społeczno-gospodarczego w Powidzu: zakładano towarzystwa, związki gospodarcze i rolnicze, zakłady prywatne, spółki rzemieślnicze, kupieckie i przemysłowe oraz organizacje kulturalne. W 1910 roku istniały dwa hotele (w mieście i nad brzegiem jeziora); powstały zakłady kąpielowe "X Uzdrowisko Powidz Tow. Akc." z parkiem i placem tenisowym (1922), koło Towarzystwa Czytelni Ludowych (przed 1920), teatr amatorski (1919), chór i orkiestra (1922). Powidz liczył wówczas 1315 mieszkańców, a w mieście było aż 96,4% murowanych domów (1931). Światowy kryzys gospodarczy lat 30. spowodował pozbawienie Powidza praw miejskich (1934) i włączenie go jako gromady do powiatu gnieźnieńskiego. W latach 1939-1945 Powidz był pod okupacją niemiecką. Po wojnie w 1953 roku rozpoczęto w pobliżu Powidza budowę dużego lotniska wojskowego o znaczeniu strategicznym.

W latach 1972-1975 Powidz wraz z 9 wsiami sołectkimi funkcjonował jako gmina. Reaktywowano ją staraniem powidzan w 1995 r. W 1998 r. utworzono Powidzki Park Krajobrazowy. Obecnie Powidz z 10 wsiami sołectkimi i Jeziołem Powidzkim jest miejscowością usługowo-rekreacyjną o zabudowie miejskiej z instytucjami i organizacjami społecznymi oraz oświatowo-kulturalnymi.



By lepiej poznać historię i współczesne walory Powidza proponujemy odwiedzenie kilkunastu miejsc w Powidzu i jego okolicach. Można je potraktować jako elementy szlaku tematycznego i tak też je pogrupowaliśmy.

Szlak dawnego uzdrowiska Powidz

- Stacja Powidz – przystanek Uzdrowisko
- Dom Kuracyjny
- Aleja spacerowa
- Łazienki

Szlak historyczny

- Góra Zamkowa
- Izba Muzealna w gminnym Domu Kultury
- Rynek – serce Powidza
- Zabytkowy zespół kościelny
- Figura Ducha Św.
- Miejsca pamięci
- Cmentarze gminy Powidz

Szlak nadjeziorny

- Dzika Plaża
- Promenada
- Ani Róg
- Przybrodzin



Ze zdrojowych wód i klimatu powidzkiego korzystano już od XVIII wieku, jako z uzdrowiska i letniska. W 1902 roku była czynna plaża i drewniane łazienki zlokalizowane bliżej Góry Zamkowej. W Powidzu działały hoteliki i gospody. Od 1897 roku funkcjonował powidzki „Bazar” – wówczas wizytówka Powidza. O wyraźnym ukierunkowaniu się na usługi uzdrowskie możemy mówić od czasu wybudowania hotelu „Plażowego”, natomiast o pełnym rozkwicie od czasu wybudowania łazienek na wodzie. Wówczas też do oferty wypoczynkowej dołączył hotel I kategorii przy ulicy Warszawskiej.

Stacja Powidz – przystanek Uzdrowisko

Trudno nie zgodzić się z opinią, że gdyby nie kolej wąskotorowa to być może, śmiało i ambitnie zamierzenie rozbudowy uzdrowiska w Powidzu nie zostałyby zrealizowane. Stacja powstała w 1896 roku po przebudowie odcinka torów z Witkowa, łącząc bezpośrednio Powidz z Gniezmem. Niecałe 800 metrów od stacji Powidz dla wygody wypoczywających utworzono przystanek Uzdrowisko. To tu wielu kuracjuszy miało swój pierwszy kontakt z Powidzem. Zapewne wielu z nich po wyjściu z pociągu było zaskoczonych widokiem, a to dlatego, że przystanek był usytuowany nad samym brzegiem jeziora.

Dom Kuracyjny

W 1910 r. w pobliżu torów kolejki wąskotorowej, nad brzegiem jeziora powstał hotel „Plażowy” (Strandhotel). Gmach hotelu, wzniesiony w modnym wówczas stylu orientalnym, mieścił w sobie restaurację, salę do zabaw i około 50 miejsc noclegowych. Niektóre pokoje posiadały dostęp do balkonów, z których można było podziwiać panoramę Jeziora Powidzkiego. Przy hotelu powstał ogród restauracyjny z altanami i kolonadami. Gruntowej przebudowy dawnego hotelu „Plażowego” dokonano w 1921 r. Przygotowano wówczas nową salę taneczną, dobudowane zostały nowe przeszklone werandy. W pokojach nocleg mogło znaleźć nawet 100 osób. Wtedy też obiekt otrzymał nazwę „Dom Kuracyjny.” W 1926 r. budynek przeszedł na własność Wojciecha Jabłońskiego. Na wysokości domu kuracyjnego istniał szeroki, drewniany, oświetlony i wyposażony w ławki pomost, sięgający w głąb jeziora na 60 m. Obecnie obiekt, odremontowany i częściowo rozbudowany, jest restauracją z pokojami gościnnymi o nazwie „Jabłona”. Właścicielem jest, kontynuujący rodzinną restauratorską tradycję sięgającą hotelu „Bazar”, Bogumił Pietruszewski.

Aleja spacerowa

Od domu kuracyjnego w kierunku piaszczystej plaży zwanej „Łazienkami” prowadziła obsadzona drzewami alejka. Po wybudowaniu kompleksu drewnianych łazienek alejkę przedłużono i wkomponowano w całość założenia parkowego.

Łączyła i łączy w formie alei spacerowej obsadzonej dorodnymi drzewami (wśród których przeważają lipy, kasztanowce oraz dęby), dwa najważniejsze punkty uzdrowiska Powidz: hotel-restaurację z domem zdrojowym Łazienki.

Łazienki

Na początku XX wieku nieopodal obecnych Łazienek założono pierwszą plażę. W 1922 roku, według projektu inż. Wiktora Soczkiewicza z Poznania, powstały drewniane Łazienki, położone częściowo na wodzie. Uznawano je wówczas za jeden z najładniejszych domów kąpielowych w Polsce. Składały się z centralnie usytuowanej murowanej rotundy oraz z przylegających do niej drewnianych budowli pawilonowych, połączonych ze sobą na kształt dwóch podków, otwierających się w stronę jeziora. Powstał też park z kortami tenisowymi.

W połowie lat dwudziestych XX wieku uzdrowisko Powidz (zakłady kąpielowe "X Uzdrowisko Powidz Tow. Akc.") nabył od spółki Wojciech Jabłoński, pod którego kuratelą pozostawały jeszcze w latach pięćdziesiątych. Jabłoński był właścicielem znanej w Poznaniu restauracji Carlton przy pl. Wolności.

Przejmując powidzkie uzdrowisko, podjął się wielu działań rozwijających ofertę letniskową Powidza. Uzdrowisko dostarczało licznych rozrywek odwiedzającym. Wydzielono m.in. strefy kąpielowe na plaży: damską, męską i familijną; organizowano naukę pływania, wypożyczano sprzęt wodny: łodzie i żaglówki. Po wodzie pływała także motorówka, zabierająca na pokład 60 osób. Organizowano wędkowania, polowania z łodzi, przejażdżki konne czy wycieczki krajoznawcze. Przy Łazienkach wybudowano również skocznię do wody. Codziennie wieczorem odbywały się dancingi, grała orkiestra salonowa. W niedzielę i święta urządzano koncerty orkiestry wojskowej. W okresie międzywojennym Powidz stał się, obok Międzychodu i Sierakowa, jedną z najpopularniejszych miejscowości turystycznych Wielkopolski. W październiku 1932 roku drewniane Łazienki spłonęły. Odbudowano je już na lądzie jako murowany pawilon hotelowy z rotundą, które służą turystom do dnia dzisiejszego.

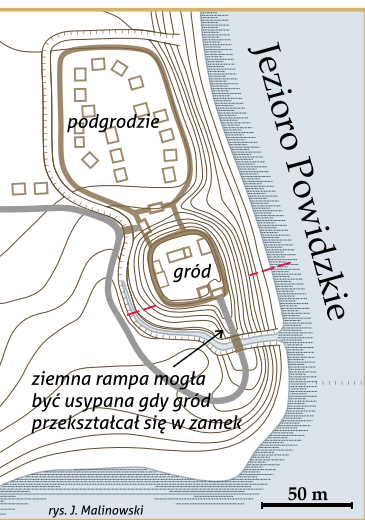


Góra Zamkowa

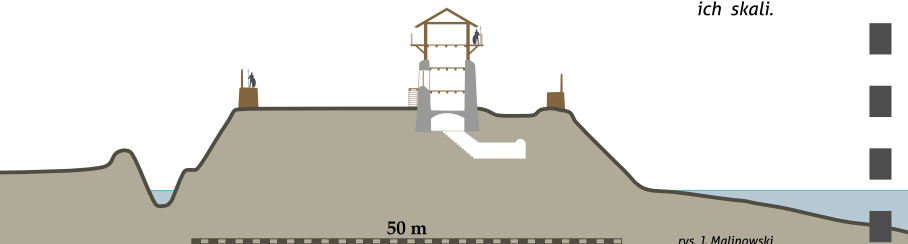
W systemie grodowym całego państwa piastowskiego szczególną rolę odgrywał kompleks gnieźnieński. W ramach jego systemu obronnego funkcjonowały w bliskim sąsiedztwie grody ostaniające podejścia z najważniejszych kierunków (Zbar, Gnieźnień i trzeci prawdopodobnie przy trakcie do Powidza). Być może w Powidzu wzniesiono gród pełniący rolę ostonową gnieźnieńskiego grodu na wysuniętej i dogodnie położonej rubieży. W późniejszym okresie mógł powstać tu zamek średniowieczny; na ziemiach Polski i Czech zakładano takie od połowy XIII wieku. Do dziś na stożkowej wzniesienie nad Jeziorem Powidzkim mówi się Góra Zamkowa.

Według archeologicznych badań powierzchniowych, prowadzonych przez zespół gnieźnieński (1958, 1964), Góra Zamkowa jest pozostałością grodziska stożkowego. Badania te określiły, że grodzisko zostało wzniesione na planie czworokąta o zaokrąglonych narożnikach. Wymiary stożka przedstawiały się następująco: u podstawy dawnych wałów ziemnych grodziska 80 m długości i 75 m szerokości, a u szczytu wzniesienia rozmiary malejące do 44 m długości i 40 m szerokości. Najwyższe zbocze od strony wschodniej, tj. jeziora osiągało 11 m. Od strony północnej znajdowała się osada przygodowa. Już same wymiary nie pozwalają zaliczać powidzkiego grodu do typowych grodzisk stożkowych i wskazują na poważniejsze założenie.

Na zamku/zameczku w Powidzu rezydował w latach 1416-1426 pierwszy starosta powidzki Mroczo z Łopuchowa. W tymże miejscu w wieku XVII stał dwór na kopcu, w którym mieszkał posesor (dzierżawca) na mieście Powidzu i wsiach Łukasz Mielżyński junior, po ojcu swoim, także Łukaszu, zarządzającym od 1616 roku do 30 kwietnia 1627 roku.



Po lewej szkic przedstawiający przypuszczalny zasięg wałów grodziska i podgrodzia. Poniżej przekrój grodu z rysunkiem ewentualnych jego elementów utwierdzający poznanie ich skali.



Izba Muzealna w gminnym Domu Kultury

Istnienie pradziejowej sieci osadniczej w rejonie: Polanowo - Powidz - Przybrodzin to wynik badań archeologicznych w rejonie Jeziora Powidzkiego. Prowadził je zespół archeologii podwodnej prof. Andrzeja Pydyna z UMK w Toruniu w kilku sezonach, od 2001 począwszy. W Domu Kultury są eks-



ponowane wybrane przedmioty użytkowe tego obszaru z osady z wczesnej epoki żelaza. Są one potwierdzeniem istnienia na tych ziemiach osadnictwa pradziejowego z okresu schyłkowej fazy łużyckiej kultury pól popielnicowych, występującej na tzw. Niżu Polskim w latach 700-500 p.n.e.

Rynek - serce Powidza

Rynek powidzki stanowi centrum Powidza. Do dziś zachowało się średniowieczne zagospodarowanie urbanistyczno-architektoniczne, wzorowane na ustroju Magdeburga (ius Theutonicum).

Na podstawie map z XVIII i XIX wieku dokonano rekonstrukcji przestrzeni: kwadratowy rynek, mierzony tzw. sznurami, wynosił 2 x 2 sznury (tj. 2 x 90 m), z owalnym zasięgiem, wynoszącym 6 x 5 sznurów. Zabudowę w okresie XIII - około XVIII wiekach stanowiły drewniane domy, o konstrukcji szkieletowej (ze ścianami środkowymi: glina, trzcina, plecionka). Od każdego domu odchodziły długie i wąskie parcele z drzewami owocowymi i grządkami warzywnymi.

Od około XVIII do XIX wieku były to niewielkie parterowe domy w technice muru pruskiego. Na przełomie XIX/XX wieku pojawiły się murowane kamieniczki, które istnieją do dziś na rynku oraz w owalnej części rynku przy ul. Warszawskiej.

W XIX wieku rynek był zabudowany domkami kalenicowymi, od którego prostopadle odchodziły uliczki z ciągami domów o charakterze szeregowym. Do dziś, mimo różnych unowocześnień i innowacji, rynek i sposób zagospodarowania domów z parcelami zachował dawny charakter.

W wieku XVII na rynku stał ratusz, uwidoczny także na XIX-wiecznej mapie, dziś już nieistniejący.

Na każdym z narożników rynku stały do II wojny światowej figury świętych, które zostały zniszczone przez



niemieckiego okupanta. Obecnie miło zatrzymać się przy umiejscowionych w środkowej części rynku czterech figurach na cokółtach, wyrzeźbionych amatorsko w drewnie, podświetlanych po zmroku: kopii Madony z Dzieciątkiem na Lwie z XIV wieku oraz trzech odtworzonych figurach świętych: Floriana, Wawrzyńca i Franciszka z Asyżu.

Zabytkowy zespół kościelny

Prawdopodobnie jeszcze w XI wieku, krótko po wprowadzeniu chrześcijaństwa do Polski, powstały na obecnym wzgórzu kościelnym nad Jeziorem Powidzkim parafia i kościół powidzki, obiekt drewniany do III ćwierci XIX wieku.

Zachowały się zapisy o plebanie (1243r.) i drewnianym kościele, okolonym cmentarzem przykościelnym. Przed rokiem 1362 notuje się zapis o kościele drewnianym pw. św. Jana Chrzciciela, następnie pw. św. Jana Chrzciciela i św. Mikołaja Biskupa i Wyznawcy. Nowy drewniany kościół zbudowano za kanonika plebana ks. Jana Grzybińskiego (1731-1737).

Pod obecnie istniejący kościół w stylu neogotyckim, usytuowany na tym samym wzgórzu nad jeziorem, wmurowano w 1860 roku ogromny, widoczny od strony plebanii kamień węgielny. Budowę zakończono w 1863 roku, kiedy proboszczem był ks. Andrzej Zgrabczyński (1857-1867). Budowniczy kościoła spoczywa na cmentarzu przykościelnym. Konsekracji świątyni pw. św. Mikołaja dokonał w 1868 roku sufragan gnieźnieński, ks. biskup Józef Cybichowski. Vis-à-vis kościoła znajdują się: dom pogrzebowy z tegoż okresu oraz dawny dom sióstr zakonnych Elżbietanek, sprowadzonych do Powidza w 1895 roku, a ofiarowany siostrą przez ks. dr. infułata Kazimierza Dorszewskiego, proboszcza kapituły metropolitarnej gnieźnieńskiej, powidzanina. Siostry prowadziły przedszkole i ochronkę dla dzieci do lat 50. XX wieku, były zaś w Powidzu do 1993 roku.

W kościele można podziwiać cenne zabytki: usytuowaną centralnie w prezbiterium późnobarokową postać Chrystusa na Krzyżu, rzeźby św. Sylwestra i św. Grzegorza, obraz szkoty weneckiej przedstawiający Matkę Boską ze świętymi



(Rochem, Sebastianem i Franciszkiem) oraz fundatorem obrazu, a także w czterech bocznych ołtarzach obrazy świętych na płótnie z XVII i XVIII wieku. Uwagę zwracają także XX-wie-



czne polichromie wykonane techniką sgraffito (dzieło prof. Leonarda Torwirta z Torunia, 1958 r.), a także witraże: w prezbiterium – upamiętniające ofiary II wojny światowej oraz na chórze – prymasa kardynała Stefana Wyszyńskiego i świętego papieża Jana Pawła II (ufundowane przez parafian w 1984 roku). Warto również zwrócić uwagę na umieszczoną pod chórem tablicę z brązu ku czci Kompanii Powidzkiej Powstania Wielkopolskiego.

W kościele znajdują się organy piszczałkowe w stylu romantycznym z końca XIX wieku z dwiema klawiaturami oraz z miechem czerpakowym, uruchamianym, w razie braku prądu, za pomocą pedałów nożnych.

W Muzeum Archidiecezjalnym w Gnieźnie jest eksponowana Figura Madonny z Dzieciątkim na Lwie z IV ćwierci XIV wieku, pochodząca z kościoła powidzkiego (rzeźba gotycka, drewno lipowe).

Ogrodzony teren wokół kościoła to teren dawnego cmentarza przykościelnego. Czytelny nagrobek osoby świeckiej nosi datę 1857 r. Zachował się tutaj również wspólny grób proboszczów powidzkich: ks. Andrzeja Zgrabczyńskiego, budowniczego obecnego kościoła (29.01.1809-06.06.1867) i ks. Sylwestra Gralika (27.11.1894-07.02.1940).

Decyzją wojewódzkiego konserwatora zabytków kościół wraz z domem pogrzebowym tworzy zabytkowy zespół kościelny. W otoczeniu kościoła znajduje się Dom Katolicki z pierwszej ćwierci XX wieku.

Figura Ducha Św.

Figura Ducha Św. z XIX wieku z napisem na marmurowej tablicy: **"Boże daj nam w Duchu świętym poznać co jest prawe"** znajduje się na skwerku w rozwidleniu ulic: Kolejowej i Strzałkowskiej, idąc od ul. Warszawskiej. Jest to jedna z nielicznych tego rodzaju figur w Europie. Jest to miejsce w obrębie miasta, według średnio-wiecznego zagospodarowania urbanistyczno-architektonicznego, w tzw. zasięgu owalnym na poziomie 4-go sznura mierniczego, tj. około 360 m w stosunku do rynku powidzkiego. W wieku XVIII działał w tym miejscu szpital pod wezwaniem Ducha Św., do którego należał ogród (zapis z 1779 r.). Tego rodzaju przytułki, zwane szpitalami dla starców i dziadów prośalnych, zakładano niegdyś w całej Polsce. Szpital mający swój ogród należał do dóbr kościoła powidzkiego. Figura stoi do dziś, natomiast ogród istniał co najmniej do roku 1934.



Miejsca pamięci

Skwer 770-lecia Powidza - położony w rozwidleniu ulic Witkowskiej i Kolejowej, za którym znajduje się stacja Gnieźnieńskiej Kolejki Wąskotorowej. Skwer jest centralnym miejscem, w którym powidzanie upamiętniają wydarzenia historyczne i składają hołd zasłużonym dla Ojczyzny. 750-lecie Powidza upamiętnia metalowa plansza, przedstawiająca położenie Powidza na mapie współczesnej Polski.

Hołd poległym za Ojczyznę wyraża, usytuowany w centralnej części skweru, z inicjatywy Rady Soteckiej, gład-pomnik na schodkowym cokole, zwieńczony orłem Polski w koronie i napisem "Ojcom naszym powstańcom wielkopolskim i wszystkim tym, którzy życie oddali za Ojczyznę" (1991). Postawiony przez Urząd Gminy Powidz w 95. rocznicę Powstania Wielkopolskiego kamienny obelisk z trzema tablicami, na których wryto nazwiska zidentyfikowanych uczestników Kompanii Powidzkiej 1918/1919 Powstania Wielkopolskiego, uszczegółowia pamięć o powidzkich powstańcach.



Pierwszy pomnik z napisem „Ku czci poległych Powstańców za Wiarę i Ojczyznę z Kompanii Powidzkiej” z wymienionymi dziesięcioma poległymi postawili „Wdzięczni Ziomkowie” już 29 grudnia 1921 roku na Górze Zamkowej - niestety, został zrównany z ziemią przez okupantów niemieckich w czasie II wojny światowej.

Zespół Szkolno-Przedszkolny dla upamiętnienia Kompanii Powidzkiej z Powstania Wielkopolskiego przyjął imię Kompanii Powidzkiej 1918 roku oraz prowadzi **Kącik Patrona Szkoły Podstawowej i Gimnazjum** z napisem:

*“Bracia! Trzeba śmiałości! Szczęście śmiałym sprzyja
Najpiękniejszym jest orzeł, Gdy się w niebo wzbija”*

Franciszek Morawski

Pomni tradycji historycznych Kompanii Powidzkiej 1918 r.
Imię przyjmujemy
Powidz 8 VI 1996 roku



Parafialny kościół rzymsko-katolicki w Powidzu pw. św. Mikołaja - w prezbiterium kościoła znajdują się witraże, upamiętniające ofiary II wojny światowej, m.in. wizerunek ojca Maksymiliana Kolbe męczennika (ufundowany przez lotnika powidzianina Tadeusza Putza, 1980). Znajduje się tu również tablica z brązu, wmurowana w części bocznej pod chórem z symbolami powstańczymi i napisem „Ku czci Kompanii Powidzkiej. Uczestnikom Powstania Wielkopolskiego 1918/1919 Towarzystwo Przyjaciół Powidza 28 XII 2008”.

W lesie wylatkowskim przy drodze do Słoszewa, na jego skraju znajduje się obelisk kamienny dla upamiętnienia rozstrzelanych przez hitlerowców we wrześniu 1939 roku mieszkańców Wylatkowa.



Cmentarze gminy Powidz

Cmentarz parafii rzymsko-katolickiej jest położony na wzgórzu przy tzw. Zgonie pod Cmentarz, tj. zakończeniu Jeziora Powidzkiego, w pobliżu Dzikiej Plaży. Jest to teren przy ul. Strzałkowskiej na granicy Powidza od strony południowo-zachodniej.

Cmentarz został ogrodzony płotem żelaznym już w pierwszych latach XX wieku. Wejście centralne stanowi zabytkowa żelazna brama cmentarna z 1912 roku. Z tegoż roku pochodzi piękna, niedawno odnowiona z zachowaniem pierwotnego wyglądu, figura św. Michała Archanioła z trąbką (fundacja małżonków Michała i Józefy Szymańskich) usytuowana na skrzyżowaniu dróg cmentarnych.

Pierwsze pochówki na cmentarzu miały miejsce pod koniec XIX wieku, wcześniej chowano ciała na cmentarzu przykościelnym. Na obecnym cmentarzu w wydzielonej kwaterze, położonej najniżej, tuż przy przystani rybackiej, jeszcze w XX wieku chowano ciała osób nieochrzczonych.

Na cmentarzu w pobliżu figury zachowały się: marmurowy, usytuowany na podłożu kamiennie-piaskowym nagrobek Julianny i Kazimierza Powidzkich, który ma formę otwartej księgi i jest datowany na II połowę XIX wieku oraz grobowiec rodziny Amrogowiczów.

Do grobów, nierzadko z ciekawymi nagrobkami i epitafiami, wiodą liczne drogi i dróżki. Na cmentarzu spoczywają szczątki naszych prapradziadów, proboszczowie powidzcy XX wieku oraz osoby świeckie, zasłużone dla Powidza - powstańcy wielkopolscy, ofiary kolejnej wojny i okupacji, m.in. polegli w końcu 1944 roku w rejonie Powidza skoczkwowie spadochronowi, tj. czterej zwiadowcy grupy Loczenkowa i „Borysa”, walczący z Niemcami, w tym Rosjanin „Sasza” i Polak „Henryk”. Są tu także tabliczki pamięci poświęcone Powidzanom, którzy zostali rozstrzelani oraz zginęli w oflagach i obozach, a spoczywają w różnych miejscach poza miejscem urodzenia.

Spacer po tym swoistym wzgórzu pamięci napawa zadumą i przywodzi na myśl maksymę „*non omnis moriar*” (nie wszystkim umrę). Sługa Boży kardynał Stefan Wyszyński, który często bywał w Powidzu w latach 50. i później, uważał ten cmentarz za jeden z najpiękniejszych, jakie miał możliwość wizytować.





Po przeciwnej stronie ulicy, za strumykiem, lokalnie zwanym Łza, wypływającym z lasów na Dolinie, znajduje się niewielki cmentarz ewangelicki, który powstał w XIX wieku w okresie, kiedy w Powidzu i okolicy mieszkali Niemcy, uczęszczający do kościoła ewangelickiego (kościół ten znajdował się na placu przy zbiegu ulic Wojska Polskiego i Kolejowej). Ostatni pochówek na cmentarzu miał miejsce w 1957 roku. Dziś teren cmentarza jest zarośnięty.

Choć społeczność wyznania ewangelickiego w Powidzu nie była stosunkowo liczna trzeba pamiętać, że kolonisci ołędzcy, głównie ewangelicy pochodzenia niemieckiego, stanowili część ludności terenu obecnej gminy. Pozostało po nich dwanaście małych cmentarzy, o których istnieniu wielu nie ma świadomości. Są zdegradowane i zarośnięte, ale to nadal miejsca spoczynku mieszkańców tych ziem.





Dzika Plaża

Miejsce malowniczo położone w jednej z zatok Jeziora Powidzkiego u podnóża wzniesienia, porośniętego lasem, obecnie również zabudowanego licznymi domkami rekreacyjnymi. Nazwa tego miejsca pochodzi jeszcze z okresu, gdy jedynym ośrodkiem wypoczynkowym były Łazienki, a teren obecnej Dzikiej Plaży wykorzystywany był do „dzikich” kąpeli. Z upływem lat teren ten przekształcił się w kolejne miejsce rekreacji i wypoczynku na terenie Powidza. Swoje ośrodki wypoczynkowe, domki, campingi ulokowały tutaj zakłady produkcyjne z Gniezna. Obecnie stanowi własność osób prywatnych. Znajduje się tu nie tylko strzeżone kąpielisko, wypożyczalnia sprzętu wodnego, pole namiotowe, czartery jachtów, ale również baza gastronomiczna. Przy Dzikiej Plaży funkcjonuje przystań żeglarska, przy której cumują liczne jachty, w tym jachty udostępniane w ramach czarteru.

Promenada

Zanim powstała, istniejąca przez dziesiątki lat naturalna ścieżka biegnąca nad jeziorem pozwalała przemieszczać się ludziom spragnionym wypoczynku pomiędzy plażami, przystaniami a także lokalami. Od Dzikiej Plaży po „Jabłone” przemieszczały się często tłumy wczasowiczów. Dla wielu spacer nad jeziorem był codziennym rytuałem. To oczywiste, że należało ten naturalny ciąg komunikacyjny ująć w nieco bardziej cywilizowane ramy. Ciąg pieszo-rowerowy wzdłuż brzegu Jeziora Powidzkiego, budowany przez gminę Powidz zaspokaja tę potrzebę. Realizacja ta zastępuje na miano „promenady”.



Ani Róg

Niewielki przylądek na trasie z Łazienek do Dzikiej Plaży, wbijający się klinem w jezioro vis-à-vis Dzikiej Plaży. Nazwa zaczerpnięta została z legend powidzkich: „O zamku, Annie i rybaku” oraz „Kasztelance Annie i rybaku.” Miejsce to nazwane zostało na pamiątkę bohaterki tych opowieści, córki kasztelana nieszczęśliwie zakochanej w ubogim powidzkim rybaku.

W ubiegłym wieku było to miejsce chętnie wybierane do plażowania. Pozwalało łąpać promienie słońca długo po południu. Kąpiel tu była dość niebezpieczna, ze względu na strome spadki dna.

Przybrodzin

Wieś sołecka położona w odległości ok. 2 km na północny wschód od Powidza znana przede wszystkim miłośnikom żeglarstwa. To tu znajdowała się przez wiele lat największa przystań jachtowa na Jeziorze Powidzkim. Przy pomostach byłego wojskowego ośrodka wypoczynkowego cumowały liczne jachty znajdując tu cichą (na ogół) przystań i gościnę.



Wielu zapewne wspomina kursy żeglarskie, które tu przez wiele lat były prowadzone. Dziś trochę cichsza przystań przyciąga nadal miłośników żagli. Dużo większe zaplecze gastronomiczne i noclegowe, to położone blisko 400 metrów dalej osiedle domków letniskowych, gdzie znajdziemy pole namiotowe oraz kompleks boisk do siatkówki plażowej. Tu też znajduje się największa nad jeziorem plaża, której



dodatkową atrakcją jest przejeżdżająca przez nią kolejka wąskotorowa wiodąca do Anastazewa. Ten właśnie odcinek torów, biegnących od Powidza do Przybrodzina nad samym jeziorem, jest jej największym atutem.

Dla mniej wytrwałych spacerowiczów kolejka ta może posłużyć do powrotu z wędrówki. W okresie wakacji kursuje w soboty i niedziele.





Ziemia Powidzka postrzegana jest poprzez dominujące w jej krajobrazie widoki jezior i lasów. To niewątpliwie wielki atut, lecz skojarzenie to przestania nieco inne walory tych ziem. To już chyba taka „powidzka cecha”, że to co potencjalnie najbardziej wartościowe jest głęboko ukryte, nierzadko w błękitnej toni jeziora

Osie Góry

Najwyższe wzniesienia na terenie gminy. Dominują nad Powidzem oddzielając od siebie strefy przyjeziorne dwóch największych jezior. Wysokość 132 m powoduje, że w stosunku do Jeziora Powidzkiego (98 m) tworzy spore przewyższenie. Co oczywiste, rozpościera się stąd ładny widok na jezioro.



Tartak w Powidzu

Powstał w latach 1860-1875. Właścicielem był Niemiec Gustaw Frank, a zarządcą Bronisław Gwizdała. W roku 1920 tartak poddano częściowej modernizacji. Po II wojnie światowej został upaństwowiony, a dowóz drewna odbywał się w systemie nakazowym. Tartak istnieje i funkcjonuje do dnia dzisiejszego.

Wiatrak

Tuż obok tartaku jeszcze stoi wiatrak-koźlak z XIX w. Zabytek skazany na zniszczenie dzielnie opiera się procesom degradacji odwołując wyrok. Warto obejrzeć tego „wytrwałego koźlaka”, bo przy niemal całkowitym braku poszycia widać doskonale jego konstrukcję. Niegdyś na wzniesieniach po zachodniej stronie Powidza towarzyszyła mu spora wiatrakowa grupa.



Szkółka leśna „Powidz”

Na terenie szkółki leśnej Nadleśnictwa Gniezno znajduje się ścieżka edukacyjna, pozwalająca zapoznać się z podstawowymi gatunkami roślin i zwierząt, przypatrzeć się gniazdom lęgowym ptaków oraz kolejnym etapom życia lasu. W szkółce leśnej można również obejrzeć narzędzia używane kiedyś w leśnictwie, a także dowiedzieć się, jak wygląda codzienna praca leśnika. W pobliżu znajdują się drzewa pomnikowe – trzy dąglezje.



Charbin

Wieś nad jeziorem Niedziegieł. We wsi znajduje się zabytkowy zespół pałacowy wpisany do krajowego rejestru zabytków. W jego skład wchodzi pałac z 1869 roku (z późniejszymi zmianami) oraz park z końca XIX wieku.



Polanowo

Dawniej, w przeciwieństwie do Powidza, własność biskupów gnieźnieńskich. Częściami miejscowości są: Rudunek i Rzymachowo oraz historyczne już: Studzieniec, Winiary i Ogrody. W zatoce Jeziora Powidzkiego znajduje się miejsce podwodnych badań archeologicznych, skąd pochodzą eksponaty, które można oglądać w Izbie Muzealnej w powidzkim Domu Kultury.



W Rzymachowie zachował się budynek pałacu.

Wylatkowo

Otoczona lasami, położona na uboczu nad jeziorem Niedziegieł wieś, która niemal całkowicie zatraciła charakter rolniczy, przekształcając się w wieś wypoczynkową. Świadczą o tym liczne domki letniskowe.

Na wschód od wsi, na skraju lasu znajduje się zapomniany, jeden z większych na tym terenie, cmentarz ewangelicki.

Ostrowo

Miejscowość malowniczo położona wśród lasów i jezior Powidzkiego i Powidzkiego Małego, w której można wypocząć, korzystając z gościny właścicieli zabudowań letniskowych, a także hotelu „Moran” o wysokim standardzie. W Ostrowie Starym (tak nieoficjalnie nazywana jest centralna część wsi) jest aktualnie końcowy przystanek kolejki wąskotorowej. Na Rusinie, innej części wsi, spotkamy wiatrak przebudowany na obiekt letniskowy. Blisko wejścia krzyż na młyńskim kole.

Gruby Dąb

Dąb szypułkowy, uznany za pomnik przyrody, znajduje się na terenie leśnictwa Hutka w nadleśnictwie Gniezno. Jego wiek szacowany jest na około 220 lat, natomiast obwód pnia wynosi 600 cm.



Anastazewo

Wieś sołecka, dawne przejście graniczne między zaborami, po którym pozostały budynki strażnic granicznych: pruskiej - murowanej i rosyjskiej – drewnianej (obecnie Salamonowo, gm. Ostrowite). Znajduje się tutaj też zespół zabudowań stacji kolei wąskotorowej z początku XX wieku oraz budynek dawnego hotelu. Dawne przejście graniczne położone jest pomiędzy Jeziorem Powidzkim, a Budziszawskim.

W tej scenerii rozegrała się pierwsza zwycięska potyczka powstańców wielkopolskich z Kompanii Powidzkiej.



Replika przejścia granicznego między zaborami w Anastazewie





Położenie gminy Powidz pomiędzy jeziorami Powidzkim i Niedzięgiel oraz jej przyroda dają możliwość aktywnego wypoczynku w naturalnym środowisku. Strefa ciszy na jeziorach, czyste powietrze i przejrzysta woda przyciągają amatorów kąpieli, uprawiania żeglarstwa, windsurfingu, ski-surfingu, wędkarstwa i nurkowania. Jesienią powidzkie tereny to raj dla grzybiarzy i trampów, zimą - dla tyżwiarzy i bojerowców, wiosną zaś dla miłośników podglądania budzącej się do życia przyrody.

Cenne walory krajobrazowo-kulturowe przyczyniły się do wytyczenia wielu tras rowerowych i pieszych.

Na rowerze



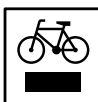
Dookoła Jeziora Powidzkiego

Powidz - Przybrodzin - Ostrowo - Anastazewo - Kania - Skrzyńska Wielka - Napruszewo - Kosewo - Giewartów - Kochowo - Polanowo - Powidz

Długość: 35 km

Stopień trudności: łatwa

Przebieg trasy przez wszystkie najbardziej atrakcyjne miejscowości wypoczynkowe położone nad jeziorem sprawia, że jest to szlak bardzo atrakcyjny. Zarówno jeśli chodzi o walory krajobrazowe, jak i ze względu na możliwość wypoczynku i postoju w wielu dogodnych miejscach. Koniecznie trzeba zatrzymać się przy ośrodku Na Skarpie w Przybrodzinie skąd mamy dobry widok na najdłuższą część jeziora w kierunku Giewartowa.



Dookoła Jeziora Niedziegiel

OW Skorzęcin - Wylatkowo - Powidz - Charbin - Wiekowo - Skorzęcin

Długość: 25 km

Stopień trudności: łatwa

Trasa łączy dwa największe miejsca wypoczynku na terenie parku krajobrazowego – Skorzęcin i Powidz. Łatwo spostrzec, jak odmienne w charakterze to miejsca. Bogata oferta rozrywkowa, ale i zgiełk Skorzęcina mocno kontrastują z bardziej kameralną formą wypoczynku w Powidzu. Pokonując na trasie najwyższe wzniesienia, mamy możliwość podziwiania pięknych panoram jezior Niedziegiel i Powidzkie.



Leśny Ring nazywany też Leśną Pętlą Wschodnią

Wylatkowo - Zielątkowo - Gruby Dąb - Smolniki Powidzkie - Hutka - Wylatkowo

Długość: 16 km

Stopień trudności: łatwa

Ocieniona leśna droga i lekko pofałdowany teren sprawiają, iż amatorzy wycieczek rowerowych mogą tu znaleźć wytchnienie w upalne dni. Po drodze pomnikowy Gruby Dąb, rosnący w sercu Powidzkiego Parku Krajobrazowego. Przy nim miejsce do odpoczynku.



Pieszo

Mimo zanikania formy dalekich pieszych wędrówek po szlakach regionalnych i długodystansowych, istnieje potrzeba wytyczania szlaków pieszych na potrzeby lokalnej rekreacji. Będą to dystanse krótsze, kilku – kilkunastokilometrowe. Na terenie gminy nie ma (poza zanikającym szlakiem zielonym) oznakowanych szlaków pieszych, lecz duża ilość dróg leśnych oraz ścieżek nadjeziornych umożliwiała czerpanie przyjemności z pieszych wędrówek. Z kijkami czy bez.

Możemy zaproponować kilka szlaków, które mimo braku oznakowania bez kłopotu pokonamy posiłkując się mapką zamieszczoną w przewodniku.

Dla wypoczywających w Powidzu krótki opis trzech tras.



Wokół Osich Gór

Długość: 6 km

Rynek - Kościelna - Piaski - Strzałowska - Skośna - Sawickiej - Witkowska - Kolejowa - po opuszczeniu miejscowości 1 km prosto - na skrzyżowaniu dróg polnych w prawo i po 300 m (dwa drzewa) znów w prawo w kierunku zarośniętych stawów - po sześciuset metrach i zakręcie na południe dojdziemy do Widokowej - prosto (nie skręcamy w drogę szutrową prowadzącą w dół), podziwiając widoki do Jagiellończyka - nią w kierunku jeziora - w prawo 29 Grudnia do Rynku.



Wśród polanowskich pól

Długość: 8 km

Rynek - Warszawska - Strzałkowska - za cmentarzem droga na Polanowo - za Powidzem na wyraźnym łuku drogi schodzimy z asfaltu idąc prosto drogą polną pod górkę (na szczycie warto się obejrzeć) - po 600 metrach przed drzewami skręcamy w lewo - po 500 m dochodzimy do drogi polnej i skręcamy w prawo - po minięciu ruin dawnego majątku Rudunek dochodzimy do lasu - skręcamy w lewo w starą drogę obsadzoną drzewami - nią prosto aż do asfaltu - skręcamy w lewo i drogą asfaltową wracamy do Powidza - przed nim skręcamy w stronę „Dzikiej Plaży” - ścieżką i promenadą idziemy do okolic wzgórza kościelnego - ulicą przy kościele wracamy do Rynku.




Dwa jeziora

Długość: 11 km

Rynek - Warszawska - Witkowska - za jednostką wojskową skręcamy w drogę polną w prawo skos - po minięciu torów kolejki na skrzyżowaniu dróg - skręcamy w lewo w drogę szutrową i dochodzimy do asfaltu - skręcamy w prawo - przy końcu asfaltu skręcamy w prawo - poruszamy się szlakiem rowerowym - na wzniesieniu możemy podziwiać panoramę jeziora Niedzięgiel - po dojściu do torów skręcamy łagodnie w lewo w mało wyraźną lecz legalną drogę - przecinamy asfalt - podążamy na wschód - przy parze wysokich akacji skręcamy w prawo - po kilkuset metrach dochodzimy do widoków na Widokowej - kierujemy się na południe prosto do Jagiellończyka - z „obwodnicy” skręcamy w lewo i zaraz

w prawo w Jeziorną - przy torach w prawo i prosto na Jabłonę - od niej aleją spacerową do podnóża Góry Zamkowej - schodami pod górkę i prosto do Rynku.

 Pozostałe szlaki są propozycją dla wypoczywających w Ostrowie, Wylatkowie i Anastazewie.

Szlaki rowerowe i piesze to tylko mała część oferty gminy dla osób, które nie wyobrażają sobie wypoczynku bez jego aktywnej formy. Poniżej w dużym skrócie miejsca i obiekty służące aktywnemu wypoczynkowi.

W miejscowościach: Powidz, Wylatkowo i Przybrodzin znajdują się boiska do siatkówki plażowej (na plaży w Przybrodzinie od kilkunastu lat odbywa się turniej w siatkówce plażowej o randze ogólnopolskiej).

W Powidzu znajduje się kompleks boisk Orlik. W pobliżu na terenie łązienek funkcjonuje siłownia zewnętrzna i plac zabaw.

Atrakcyjnie zlokalizowana nadjeziorna promenada w Powidzu to dobre miejsce na jogging i marsz z kijkami.

Na dorosłych, młodzież i dzieci czekają szkółki windsurfingu i żeglarstwa, gdzie instruktorzy udzielą niezbędnych wskazówek i udostępnią odpowiedni sprzęt.

Nie brakuje miejsc, gdzie można wypożyczyć kajaki, rowery wodne czy wyczarterować jachty.

Dla miłośników jazdy konnej ofertę ma stadnina koni „Maroszówka”.

Na terenie gminy funkcjonują ośrodki wypoczynkowe, hotele, pensjonaty, liczne kwatery prywatne i domki do wynajęcia, gospodarstwa agroturystyczne, a także pola namiotowe w Powidzu, Przybrodzinie, Ostrowie i Anastazewie. Wszelkie aktualne informacje na temat infrastruktury turystycznej oraz bazy noclegowej można znaleźć na stronie internetowej:

www.powidz.pl





Kilka lat po drugiej wojnie światowej w okolicy Powidza zbudowano duże lotnisko strategiczne. Lokalizacja i rozmiary były zapewne dyktowane przez Rosjan, którym zależało, by mogły z niego korzystać największe samoloty, będące na wyposażeniu ich wojska. Teren pod lotnisko został wydzielony po wykarczowaniu lasu. W drugiej połowie lat 50. XX wieku garnizon został przekazany Wojsku Polskiemu. 4 lipca 1957 r. przebazował się tutaj z Modlina 7. pułk lotnictwa bombowego, używający samoloty bombowe Ił-28. Samoloty te, po raz pierwszy w Polsce, zostały zademonstrowane w czasie pokazów na lotnisku Okęcie w Warszawie dnia 20 lipca 1952 r. Oprócz podstawowej wersji bombowej Ił-28, na uzbrojeniu znalazła się także wersja Ił-28R (rozpoznawcza) oraz Sił-28 (służący do szkolenia młodych pilotów).

Od końca lat 60. nastąpiły reorganizacje, w wyniku których w 1968 r. rozwiązano 33. plb, a sprzęt i ludzie zostali wcieleni do 7. Brygady Lotnictwa Bombowego. W 1973 r. 7. BLB została przemianowana na 7. Brygadę Lotnictwa Rozpoznania Operacyjnego, by w 1976 r. ponownie zmienić nazwę na 7. Brygadę Lotnictwa Bombowo-Rozpoznawczego. 30 grudnia 1977 r. zakończono szkolenia lotnicze na samolotach Ił-28. Nieco wcześniej, 26 kwietnia 1974 r., w Powidzu wylądowało sześć nowoczesnych samolotów Su-20 o zmiennej geometrii skrzydeł, które na prawie ćwierć wieku związały swą obecność z bazą (Powidz był jedynym miejscem stacjonowania samolotów tego typu w Polsce). W latach 70. jednostka powidzka otrzymała od ZSRR 27 sztuk Su-20. Samoloty regularnie brały udział w wielu ćwiczeniach Wojska Polskiego i wojsk Układu Warszawskiego, lądowały na autostradzie pod Wrześnią oraz na DOL Kliniska. Pożegnano je pod koniec lutego 1997 r., podczas ostatniego lotu Su-20 w Polsce. Dekadę po przylocie pierwszych samolotów ze zmienną geometrią, na lotnisko w Powidzu dostarczono pierwszych kilka sztuk jeszcze nowocześniejszych samolotów Su-22, które okrzyknięto wtedy "supertechniką", m.in. dzięki posiadaniu przez nie maszyny cyfrowej, umożliwiającej, np. automatyczny lot po zaprogramowanej wcześniej trasie. Jednostka miała wtedy 3 eskadry lotnicze (dwie latające na Su-20 oraz jedną latającą na Su-22). Posiadanie samolotów naddźwiękowych skutkowało dostosowaniem lotniska do eksploatacji nowych typów statków powietrznych. Wyremontowano m.in. drogi startowe, drogi kołowania, strefy rozśrodkowania (zbudowano schronohangary, dzięki którym samoloty były chronione). Powidz był, jest i najprawdopodobniej będzie w przyszłości największą wojskową bazą lotniczą w Polsce. Od 1991 r. do 7. pułku zaczęły regularnie przybywać delegacje wojskowe państw zachodnich, którym prezentowano słynny manewr „Wyjście spod uderzenia”, czyli start samolotów Su, przy wykorzystaniu dwóch pasów startowych oraz drogi kołowania (w obu kierunkach naraz). Elementem pokazu były również ataki na lotnisko oraz różne metody lądowania (w tym z wypuszczeniem spadochronu hamującego tuż przed przyziemieniem).

W 1997 r. odbyły się pierwsze polsko-amerykańskie ćwiczenia lotnicze "Orli Szpon", podczas których w Powidzu stacjonowały takie samoloty, jak: F-16, F-15 i C-130.

W 1999 r. rozwiązano 7. plbr., a na jego miejsce powołano 21. Bazę Lotniczą oraz 6. i 7. eskadrę lotnictwa taktycznego. Rok 2006 był przełomowy dla 6. elt. Jednostka przewidziana wcześniej do przeszkolenia na nowy samolot wielozadaniowy została przeniesiona na stałe na lotnisko Poznań-Krzesiny i rozpoczęła eksploatację samolotów F-16. W Powidzu pozostała 7. eskadra. Szkolenie na samolotach Su-22 trwało do 5 lutego 2008 r., kiedy to ostatecznie pożegnano samoloty Su i przebazowano je do Świdwina. 7. elt po krótkim pobycie na lotnisku w Świdwinie została rozwiązana. 19.04.2001 r. 21. BLot. przemianowano na 33. Bazę Lotniczą, której głównym zadaniem było przygotowanie sił i środków do przyjęcia w Polsce samolotu transportowego – C-130E Hercules. W wyniku kolejnych zmian reorganizacyjnych WP, 33. Bazę Lotniczą przemianowano z dniem 1.07.2010 r. na 33. Bazę Lotnictwa Transportowego. Tym samym powstała jednostka, w której struktury weszły eskadry samolotów C-130E Hercules, M-28 Bryza, eskadra działań specjalnych na śmigłowcach Mi-17 i grupa ratownictwa lotniczego ze śmigłowcami PZL W-3 Sokół. Lotnisko zmieniło całkowicie swój wizerunek z bombowo-uderzeniowego na transportowo-śmigłowcowy.

Dziś 33. Baza Lotnictwa Transportowego jest oddziałem lotniczym szczebla taktycznego, przeznaczonym do realizacji zadań transportowych, desantowych, specjalnych i misji humanitarnych. Dzięki inwestycjom, związanym ze zmianą charakteru lotnictwa w Powidzu, jest to obecnie największa i najnowocześniejsza baza lotnicza Sił Zbrojnych RP. Samoloty C-130E Hercules wykonują stąd zadania, docierając na wszystkie kontynenty. Najdalszym wykonanym z niej lotem był udział powidzkiej maszyny w ćwiczeniu lotnictwa USA Red Flag na Alasce.





Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Kompanii Powidzkiej 1918r.

Pierwsze wzmianki o istnieniu szkoły w Powidzu pochodzą z 1441 roku. Funkcjonowała tu wtedy szkoła parafialna, podlegała Akademii Krakowskiej. Zapewne z tego okresu pochodzi znane do dziś powiedzenie: „Dokąd idziesz? Do Powidza po rozum.” Po wybuchu II wojny światowej, w marcu 1940 roku, szkoła została oficjalnie zamknięta i zaczęła funkcjonować jako ośrodek tajnego nauczania aż do 3 lutego 1945 roku, kiedy nastąpiło jej ponowne otwarcie. W latach 1984-1986 powstał budynek, który połączono ze starą szkołą (wyremontowaną i zmodernizowaną). W następnych latach do użytku oddano blok sportowo-socjalny. 8 czerwca 1996 roku Szkoła Podstawowa przyjęła imię Kompanii Powidzkiej 1918 r. W ten sposób uhonorowano pamięć wszystkich walczących o wolność Ojczyzny. Rok później powstał Zespół Szkolno-Przedszkolny, a dwa lata później do ZSP włączone zostało Gimnazjum, które 28 grudnia 2001 roku również otrzymało imię Kompanii Powidzkiej 1918 r.

W roku 2013 w pobliżu szkoły wybudowano boisko Orlik, na którym odbywają się zarówno zajęcia z wychowania fizycznego, jak i zajęcia pozalekcyjne. Obiekt jest również dostępny dla mieszkańców i turystów.

Więcej informacji na stronie szkoły:
www.zsppowidz.pl



Biblioteka Publiczna

Biblioteka Publiczna w Powidzu powstała wkrótce po wydaniu „Dekretu o bibliotekach i opiece nad zbiorami bibliotecznymi” z 17 kwietnia 1946 r. Na podstawie książki inwentarzowej i wpisów książek, zakupionych w Księgarni Geberthner i Wolf w Poznaniu, jako datę powołania Gminnej Biblioteki Publicznej wskazuje się 24 kwietnia 1946 roku. Księgozbiór biblioteki (ok.19000 woluminów) jest stale aktuali-

zowany i wzbogaćony nowościami. W bibliotece można skorzystać z wypożyczalni oraz z czytelni, do której komputery pozyskano z programu Ikonka oraz Kraszewski komputery dla bibliotek. Powidzka biblioteka bierze udział w programach ogłaszanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (zakup nowości dla bibliotek), Biblioteki Narodowej, Instytutu Książki (od 2009 roku w bibliotece działa Dyskusyjny Klub Książki), w I turze Programu Rozwoju Bibliotek oraz Fundacji Orange dla bibliotek. Funkcjonuje katalog elektroniczny i e-karta czytelnika.

Biblioteka czynnie działa również w życiu społecznym i kulturalnym środowiska, w którym funkcjonuje - wypełnia zadania kulturalno-oświatowe, kreuje czytelnictwo wśród najmłodszych poprzez cotygodniowe spotkania z bajką w przedszkolu i zerówce. Biblioteka w Powidzu w swojej historii podejmowała różne działania aktywizacji i popularyzowania czytelnictwa, organizowała wiele wystaw i imprez, by wymienić chociażby wystawę filatelistyczną "Pontyfikat Jana Pawła II", prezentację książek - "Starych książek czar", wystawy fotografii - "Z albumu pradziadka", obrazów lub przedmiotów codziennego użytku - "Skarby i rupiecie, rzeczy godne przeniesienia w nowe tysiąclecie". Gminna Biblioteka Publiczna w Powidzu gromadzi także zbiory o regionie i samej miejscowości.

Biblioteka organizuje także spotkania autorskie oraz występy teatrów objazdowych, w których uczestniczą dzieci i młodzież z pobliskiej szkoły. W ostatnich latach gośćmi biblioteki bywali: pisarze, poeci, naukowcy i podróżnicy.

W 2013 roku z okazji 770. lecia Powidza Biblioteka Publiczna we współpracy z Urzędem Gminy i Towarzystwem Przyjaciół Powidza wydała dwie publikacje o miejscowości "Powidzkie legendy i opowieści dawne i nowe" oraz album "Powidz na fotografii wczoraj i dziś". Biblioteka jest współorganizatorem Dni Powidza, imprez z okazji Połowiek czy Zakończenia Lata.

Po więcej informacji zapraszamy na stronę internetową Biblioteki:

www.powidz.naszabiblioteka.com

Dom Kultury

W latach siedemdziesiątych XX w. działalnością kulturalną na terenie Powidza zajmował się Klub Rolnika z siedzibą przy ulicy Wojska Polskiego, którego przewodniczącą była Hieronima Gazińska. Klub Rolnika prowadził swoją działalność jeszcze wiele lat w murach nowo wybudowanego budynku oświatowego.

Powidzki Dom Kultury skupia wokół siebie wiele organizacji, które swoją działalnością aktywizują i wpływają



na społeczność lokalną. Działają tu: Chór Żeński Sonata, Orkiestra Dęta, zespół Powidzanki. Z Domem Kultury współpracują: Koło Gospodyń Wiejskich, Klub Seniora, Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów, świetlica opiekuńczo-wychowawcza. Ma tu siedzibę Towarzystwo Przyjaciół Powidza.

Dom Kultury jest organizatorem i współorganizatorem wielu uroczystości, takich jak obchody 3 Maja, Kompanii Powidzkiej w Powstaniu Wielkopolskim 29 Grudnia, święto Odzyskania Niepodległości oraz imprez z okazji: Dni Powidza, Połówek Lata, Zakończenia Wakacji, Nocy Świętojańskiej z puszczaniem wianków na Jezioro Powidzkie, a także rajdów rowerowych, biesiad, pikników, wyjazdów na basen i do kina, oraz wielu innych imprez, integrujących mieszkańców gminy Powidz.

W roku 2013 Dom Kultury przeszedł rozbudowę oraz remont, dzięki czemu zwiększyła się powierzchnia użytkowa obiektu. Organizowane są tu zajęcia fitness i taneczne, aerobik, karate, zajęcia muzyczne dla dzieci oraz dorosłych. Zapraszamy na stronę internetową Domu Kultury: www.domkulturypowidz.pl



Powidz leży na terenie bardzo ciekawym przyrodniczo, w obrębie Powidzkiego Parku Krajobrazowego (PPK). Park powstał 16 grudnia 1998 roku. Powierzchnia parku wynosi ponad 25000 ha i leży na terenach gmin: Powidz, Orchowo, Witkowo, Ostrowite, Wilczyn, Kleczew i Stupca. Obejmuje obszar chroniony ze względu na walory krajobrazowe oraz wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe w celu ich zachowania i popularyzacji. Swoistą cechą krajobrazu jest system 17 jezior polodowcowych, zwykle długich, wąskich i głębokich. Na terenie parku znajdują się dwa największe i stosunkowo najczystsze jeziora Wielkopolski: Jezioro Powidzkie oraz jezioro Niedzięgiel, zwane też Skorzęcińskim.

Jezioro Powidzkie ma imponującą powierzchnię 1036 ha, długość ponad 11 kilometrów, a w najgłębszym miejscu około 46 metrów. Jest największym naturalnym akwenem Wielkopolski o dużej czystości wody (dobra widoczność nawet przy 5 metrach głębokości). Całe jezioro objęte jest strefą ciszy. Półwysep Ostrowski dzieli jezioro na dwie odnogi, które tworzą Jezioro Powidzkie oraz Jezioro Powidzkie Małe, zwane Hutką. Powstało ono w 1912 roku na skutek przecięcia jednej z odnóg w najwyższym miejscu mostem kolejki wąskotorowej z pozostawionym wąskim przepływem. Na środku Jeziora Powidzkiego znajduje się mielizna (tzw. sitko), która z biegiem lat przekształciła się w małą wyspę, będącą ostoją dzikiego ptactwa. Z jeziora wypływa Meszna, będąca dopływem Warty.

Jezioro Niedzięgiel ma powierzchnię 638 ha. Z jeziora wypływa Mała Noteć (dawniej Noteć Zachodnia). Nad jeziorem położone są: Wylatkowo, Charbin, Ługi, Wiekowo i ośrodek wypoczynkowy Skorzęcin.

Największym walorem florystycznym PPK jest

obecność takich gatunków, jak: aldrawanda pęcherzykowata (Jezioro Kańskie), rosiczki (okrągłolistna i długolistna), selery błotne, czermień błotna, lipiennik Loesela, zaraza niebieska, wężymord, wawrzynek wilczetyko, grzybień białe i północne, grążel żółty, lilia złotogłów oraz trzy gatunki storczyka.

Fauna Powidzkiego Parku Krajobrazowego jest stosunkowo słabo rozpoznana. Stwierdzono dotychczas 174 gatunki ptaków i 34 ssaki.



W wodach PPK bytują 22 gatunki ryb, w tym: sielawa, sieja, szczupak, lin, kietb, karp, karaś, leszcz, krąp, płoć, sum, węgorz, okoń, sandacz.

Najprawdopodobniej występuje tu również żmija zygzakowata. Ciekawostką jest ponowne pojawienie się na tych terenach łosia.

Powidzki Park Krajobrazowy to nie tylko przyroda, ale również zabytki kulturowe, które nierzadko pochodzą z epoki brązu, początków Państwa Polskiego i średniowiecza. Grodzisko Świętne w okolicach Wilczyna oraz cmentarzysko z VII w. p.n.e., które znajduje się w Wilczynie-Cegielni to zabytki kultury łużyckiej. Okres średniowiecza reprezentują liczne cenne znaleziska, m.in. skarb srebrny z okolic Kinna (monety Mieszka I i Bolesława Chrobrego), grodziska stożkowe z Powidza (Góra Zamkowa) i Mrówek (skansen archeologiczny). Zabytkowe kościoły drewniane i murowane



z XVI-XIX wieku, znajdują się w miejscowościach: Powidz, Giewartów, Szydłowiec, Orchowo, Ostrowite Prymasowskie, Wilczyn i Wilczogóra. Jednym z cenniejszych jest kościół św. Urszuli w Wilczogórze, zbudowany w stylu gotyckim w 1566 roku oraz znajdująca się tam rzeźba

Madonny z Dzieciątkiem, datowana na lata 1420-1430.

Charakterystycznym dla Powidzkiego Parku Krajobrazowego elementem są zabytkowe dworki, pochodzące z XIX wieku oraz otaczające je parki. Najciekawsze znajdują się w Giewartowie, Charbinie, Osówcu, Linówcu, Słowikowie, Skorzęcinie oraz Kosewie. Uwagę należy zwrócić również na park w Budzistawiu Górnym z pomnikowym mitorzębem dwuklapowym oraz na grupy okazałych dębów przy Jeziorze Białym, przy leśniczówce Skorzęcina i przy cmentarzu ewangelickim w Szydłowcu.

Bogatą historię tego terenu można poznać, odwiedzając zabytkowe cmentarze różnych wyznań, w tym ewangelicko-augsburski w Skubarczewie i Myślątkowie, żydowski w Wilczynie, oraz cmentarz choleryczny z 1859 roku w Różannie.

Ciekawymi obiektami są wiatraki, które od stuleci wpisują się

w krajobraz Wielkopolski. Warto tu wspomnieć o wiatraku typu koźlak w Budzistawiu Kościelnym, który pochodzi z 1858 roku. Został zrekonstruowany w 2011 roku wraz z chatą młynarza.



Ciekawostki o znanych i nieznanych postaciach związanych z gminą Powidz

- 👑 Pierwszy starosta Powidza - Mroczek z Łopuchowa - walczył pod Grunwaldem;
- 👑 Stefan Fiszel, pochodzący z najbardziej wpływowej rodziny żydowskiej w Krakowie, po przejściu na katolicyzm (neofita) został nobilitowany przez króla Zygmunta Starego i otrzymał starostwo Powidz, od którego wziął sobie nazwisko Powidzki. Stał się protoplastą tej rodziny;
- 👑 Do szkoły w Powidzu w XIX wieku uczęszczał słynny pedagog Ewaryst Estkowski;
- 👑 Starosta powidzki Józef Anastazy Łochocki w roku 1807 został wybrany prezydentem Warszawy (urzędu nie przyjął);
- 👑 W Powidzu urodził się słynny malarz historyczny, portrecista Jan Kanty Szwedkowski;



J. K. Szwedkowski
Hołd carów Szujskich

- 👑 W 1841 r. w Powidzu urodził się słynny chirurg Ignacy Zielewicz. Był założycielem Szpitala Dziecięcego Sióstr Miłosierdzia przy ul. św. Józefa w Poznaniu (w 1877r.);
- 👑 Na „Akropolu Bohaterów Powstania Wielkopolskiego” – cmentarzu św. Piotra i Pawła w Gnieźnie spoczywa Czesław Plewiński urodzony w Powidzu;
- 👑 Pierwszym burmistrzem Powidza po odzyskaniu niepodległości był Niemiec Karol Börner (funkcję tę sprawował w latach 1904-1923);
- 👑 Powidzanie w czasie II wojny światowej walczyli na różnych frontach, m.in. pod Monte Cassino (Mieczysław Figas) i pod Lenino (Józef Brzozowski);
- 👑 Urodzeni w Powidzu: podporucznik Edward Dorszewski zginął w Katyniu, a Teodor Chojnacki w Miednoje;



- 👑 Długoletni kierownik szkoły w Powidzu, Michał Szafirski, brał czynny udział w odrodzeniu państwa polskiego, walczył w wojnie polsko-bolszewickiej oraz w czasie II wojny światowej m.in. w obronie Warszawy;
- 👑 Wielu mieszkańców Powidza zginęło w obozach koncentracyjnych, między innymi:
 - Marian Choryan (Dachau)
 - Jan Manthay (Dachau)
 - Marta Lippmann (Treblinka)
 - Wilhelm Goldbaum (Terezin)
 - Emma Goldbaum (Terezin)
- 👑 Wójt Gminy Powidz (pełniący te obowiązki we wrześniu 1939 roku) Artur Ludwik Czermiński h. Cholewa został rozstrzelany w maju 1941 roku przez hitlerowców.
- 👑 W okresie okupacji śmierć przez rozstrzelanie ponieśli także mieszkańcy gminy: Marian Biziel, Franciszek Rożek, Walenty Soszyński, Marian Soszyński, Antoni Gruszczyński i Sylwester Szeszycki;
- 👑 Tadeusz Czemiński (syn Artura, kawalerzysta, żołnierz września 1939 r. i Armii Krajowej) był długoletnim dyrektorem Stada Ogierów w Sierakowie;
- 👑 Leon Niedzielski, urodzony na Hutce, był przez 18 lat dyrektorem Tatrzańskiego Parku Narodowego;
- 👑 Kierowane przez Wojciecha Jabłońskiego Uzdrawisko Powidz, w latach dwudziestych XX wieku należało do najstynniejszych w Wielkopolsce. Jabłoński kierował nim do lat pięćdziesiątych.



Strona z prospektu Uzdrawiska Powidz

- 👑 Na lotnisku w Powidzu lądowali prezydenci krajów wschodniej i środkowej Europy, którzy przybywali do Gniezna na uroczystości milenijne ku czci św. Wojciecha, spotkanie z Janem Pawłem II (1997 r.) oraz na obchody milenium Zjazdu Gnieźnieńskiego (2000 r.).

Ciekawe i ważne miejsca warte odwiedzenia (odległość w kilometrach)

24 Grzybowo k/Wrześni – grodzisko z okresu wczesnego średniowiecza z cennymi wykopaliskami - w zbiorach jest m.in. cenny pierścień wikingów. Towarzystwo Przyjaciół Grodu jest organizatorem festynów z bogatym programem. Rezerwat w Grzybowie jest filią Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy.

26 Trzemeszno – słynne jezuickie gimnazjum. W mieście urodził się szewc Jan Kiliński - pułkownik w powstaniu kościuszkowskim. Zobaczyć tu można późnobarokową bazylikę Wniebowzięcia NMP z romańskimi kolumnami i najstarszym w Wielkopolsce gotyckim sklepieniem. W pobliskich Ławkach urodził się Hipolit Cegielski (w ówczesnym powiecie powidzkim).

28 Ciężen – znajduje się tu rokokowy pałac biskupi, w którym obecnie mieści się filia Biblioteki UAM w Poznaniu i Dom Pracy Twórczej UAM. W bibliotece znajduje się m.in. największy w Europie zbiór literatury maońskiej.

28 Gniezno – pierwsza stolica Polski, jedno z najstarszych miast w kraju, stolica prymasowska z gotycką katedrą, w której znajdują się relikwie św. Wojciecha, patrona Polski i słynne Drzwi Gnieźnieńskie, przedstawiające sceny z życia świętego. Atrakcją turystyczną jest Muzeum Początków Państwa Polskiego oraz Muzeum Archidiecezjalne. W kościele ojców Franciszkanów znajdują się relikwie bł. Jolenty, małżonki księcia Bolesława Pobożnego.

28 Łąd nad Wartą – zespół klasztorny cystersów, obecnie mieści się tu Wyższe Seminarium Duchowne Towarzystwa Salezjańskiego; barokowy kościół pw. Najświętszej Marii Panny i św. Mikołaja, który był budowany blisko sto lat.

30 Września – pomnik i Muzeum Dzieci Wrzesińskich, poświęcone dzieciom, które brały udział w słynnym strajku szkolnym w 1901 roku, protestując przeciwko nauczaniu religii w języku niemieckim. W obronie męczonych dzieci stanął Henryk Sienkiewicz oraz Maria Konopnicka, pisząc m.in. wiersz "O Wrześni".

30 Strzelno – rotunda św. Prokopa – największy w Polsce kościół romański na planie koła oraz Bazylika św. Trójcy z przełomu XII/XIII wieku przebudowana później na styl barokowy. Znajdujące się w tej świątyni romańskie kolumny należą do najcenniejszych zabytków sztuki romańskiej w Polsce. W przykościelnym muzeum zgromadzono wiele zabytków w tym cenne romańskie płaskorzeźby.



34 Mogilno – najważniejszym zabytkiem jest budynek opactwa benedyktyńskiego z połowy XI wieku. Ciekawostką są tysiącletnie krypty, znajdujące się w przyklasztornym kościele św. Jana Apostoła. Na dziedzińcu klasztoru zachowała się kamienna studnia również z XI wieku. Obecnie w pomieszczeniach klasztoru mieści się Dom Pielgrzyma.

38 Pyzdry – miasto o bogatej przeszłości historycznej z wieloma zabytkami. Gotycki kościół farny z 2 poł. XV wieku, klasztor pofranciszkański z ok. 1768 roku, który warto odwiedzić ze względu na ukryte w jego wnętrzu tajemnice. W klasztorze ma swoją siedzibę Muzeum Regionalne.

45 Dziekanowice – Wielkopolski Park Etnograficzny – skansen, w którym zgromadzono zabudowania z wielkopolskiej wsi. Każda zagroda jest w pełni wyposażona w sprzęty, które ukazują codzienne życie, jakie wiedli mieszkańcy wsi na przełomie XIX/XX wieku.

45 Licheń Stary – Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej Królowej Polski z największą bazyliką w Polsce. W oddalonym o 2 km Lesie Grąblińskim znajduje się miejsce objawień Matki Bożej z kompleksem klasztornym i kościołem sióstr anucjatek z alejkami drogi krzyżowej i licznymi kapliczkami.

46 Lednica – Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. Na wyspie Ostrów Lednicki znajdują się najstarsze pozostałości wczesnopiastowskiego grodu biskupiego, wybudowane z kamienia – kościół, kaplica i pałac otoczone wałem obronnym. Prawdopodobnie tutaj Bolesław Chrobry przyjmował cesarza Ottona III.

46 Miłostaw – kościół św. Jakuba w stylu gotyku romantycznego, kościół ewangelicki, zabytkowe domy, pałac w stylu neorenesansowym z parkiem. Na miejscowym cmentarzu, obok grobów zasłużonych mieszkańców, jest mogiła Józefa Bilskiego, który był dowódcą powstańców z Kompanii Powidzkiej 1918 roku. W niedalekiej Winnej Górze w kościele św. Michała Archanioła, w kaplicy grobowej znajduje się sarkofag generała Jana Henryka Dąbrowskiego - twórcy Legionów Polskich we Włoszech.

48 Kruszwica – ruiny późnogotyckiego zamku z Mysią Wieżą – basztą o wysokości 32 m, z której roztacza się widok na miasto i Jezioro Gopło. Znajduje się tu również, chyba najpiękniejszy w formie romański kościół w Polsce, kolegiata św. Piotra i Pawła z XII wieku oraz kościół kopułowy św. Teresy od Dzieciątka Jezus. Ciekawostką turystyczną jest kruszwicki czakram, czyli kamień, który emanuje pozytywną energię, choć zakopany jest głęboko pod wieżą.

48 **Pobiedziska** – jeden z nielicznych w Polsce Skansen Miniatur, w którym zebrano 100 najpiękniejszych obiektów, znajdujących się na Szlaku Piastowskim i w Wielkopolsce. Makiety zostały wykonane w skali 1:20 i są identycznym odzwierciedleniem oryginałów. W sąsiedztwie skansenu znajduje się park rozrywki dla dzieci – Gród Pobiedziska.

50 **Konin** – kościół gotycki pw. św. Bartłomieja z XIV wieku a przy nim najcenniejszy zabytek Konina – romański stęp drogowy z inskrypcją łacińską z 1151 roku. Stał na szlaku łączącym Kalisz z Kruszwicą – jak napis głosi – w połowie tej drogi.

51 **Pola Lednickie** – ze słynną Bramą Rybą i Domem Jana Pawła II. Co roku, w pierwszą sobotę czerwca, odbywa się tu największe na świecie miejsce spotkań młodzieży, zwane potocznie „Lednicą”.

52 **Śmietów** – pałac klasycystyczny Andrzeja Gorzeńskiego, u którego gościnnie przebywał Adam Mickiewicz. Obecnie w przepięknie odrestaurowanych wnętrzach mieści się muzeum Adama Mickiewicza.

53 **Inowrocław** – „miasto na soli”. W Parku Solankowym znajdują się liczne sanatoria, pijalnia wód z mini palmiarnią i łaźnia uzdrowska. Można tu zobaczyć cenne zabytki sakralne - kościół romański Imienia Najświętszej Maryi Panny, późnogotycką farę św. Mikołaja oraz największą świątynię Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny.

57 **Biskupin** – zrekonstruowana starożytna osada kultury łużyckiej. Wnętrza chat mają wyposażenie podobne do pierwotnego. W muzeum można obejrzeć stałą wystawę, przedstawiającą historię Biskupina i okolic. Co roku we wrześniu w Biskupinie odbywa się festyn archeologiczny.

80 **Poznań** – stolica Wielkopolski, jedno z najstarszych miast w Polsce, z renesansowym ratuszem i koziolkami, które ukazują się na jego wieży codziennie w samo południe, gotycką katedrą na Ostrowie Tumskim oraz wzgórzem Przemysła z odbudowanym zamkiem królewskim. Ponadto zobaczyć tu można wiele zabytków świeckich i sakralnych. Atrakcją są także: dwa ogrody zoologiczne, całoroczny igielitowy stok narciarski, termy maltańskie i rezerwat „Meteoryt Morasko”. Miasto międzynarodowych targów.

88 **Toruń** – miasto Mikołaja Kopernika, przepysznych pierników i perła architektury gotyckiej. Miłośnicy gotyku znajdą tu wiele najwyższej klasy zabytków architektury tego okresu. Zespół staromiejski został wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego UNESCO.





URZĄD GMINY POWIDZ
ul. 29 grudnia 24
62-430 Powidz
tel. 63 277 62 72
fax: 63 277 62 73
e-mail: ug@powidz.pl,
ug_powidz@post.pl
www.powidz.pl
Urząd czynny: poniedziałek -
piątek 7.30 - 15.30

GMINNY OŚRODEK POMOCY
SPOŁECZNEJ
Park Powst. Wlkp. 25
62-430 Powidz
tel. 63 249 00 09
e-mail: gopspowidz@wp.pl

PARAFIA PW. ŚW. MIKOŁAJA
62-430 Powidz
ul. Kościelna 7
tel. 63 277 69 05

ZAKŁAD PODSTAWOWEJ OPIEKI
ZDROWOTNEJ
(lekarz rodzinny, lekarz
stomatolog, indywidualna
praktyka pielęgniarska)
Park Powst. Wlkp. 25
62-430 Powidz
tel. 63 277 62 02

OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA
ul. Strzałkowska 16b
62-430 Powidz
tel. 63 277 64 23

KOMPLEKS BOISK SPORTOWYCH
ORLIK
ul. Biłskiego
62-430 Powidz
tel. 697 997 608

ZESPÓŁ SZKOLNO-PRZEDSZKOLNY
W POWIDZU
IM. KOMPANII POWIDZKIEJ 1918 R.
Park Powst. Wlkp. 1
62-430 Powidz
tel. 63 277 61 23
e-mail: zesgim@poczta.onet.pl
www.zsppowidz.pl

POWIDZKI OŚRODEK SPORTU
I REKREACJI Sp. z o.o.
ul. Biłskiego 7
62-430 Powidz
tel. 880 597 030
e-mail: posir.powidz@o2.pl
www.lazienki-powidz.pl

BIBLIOTEKA PUBLICZNA GMINY
POWIDZ
Park Powst. Wlkp. 25
62-430 Powidz
tel. 63 277 63 52
e-mail: bibliotekapowidz@interia.pl
www.powidz.naszabiblioteka.com

DOM KULTURY w POWIDZU
(z Izbą Muzealną)
Park Powst. Wlkp. 25
62-430 Powidz
tel. 63 277 61 75
e-mail: dkpowidz@wp.pl
www.domkulturypowidz.pl

URZĄD POCZTOWY
ul. Warszawska 15A
62 - 430 Powidz
tel. 63 249 76 89

Cykliczne imprezy

- druga połowa czerwca – Powitanie Lata w Powidzu
- drugi weekend lipca – Dni Powidza
- druga połowa lipca – PowidzJamFestiwal
- ostatni weekend lipca – Ogólnopolski Otwarty Turniej Piłki Siatkowej Plażowej w Przybrodzinie
- lipiec/sierpień – Połowinki Lata w Powidzu
- połowa sierpnia – Biesiada Muzyczna
- koniec sierpnia – Dożynki Gminne



BIBLIOTEKA PUBLICZNA GMINY POWIDZ